

تعیین رابطه بین سازه‌های الگوی فرا نظریه‌ای با دریافت چربی غذایی در زنان میانسال مبتلا به چاقی یا اضافه وزن

مانده گردعلی^۱، مرجان باژن^۲

۱- کارشناسی ارشد علوم تغذیه، دانشکده علوم تغذیه و صنایع غذایی، انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
۲- نویسنده مسئول: دکترای علوم تغذیه، گروه تغذیه جامعه، دانشکده علوم تغذیه و صنایع غذایی، انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران. پست الکترونیکی: marjanbazhan@sbmu.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۹۹/۷/۲۸

تاریخ دریافت: ۹۹/۵/۲۲

چکیده

سابقه و هدف: الگوی فرانظریه‌ای از جمله الگوهای پر کاربرد برای تغییر رفتار است که به شناخت مؤلفه‌های سلامتی کمک می‌کند. از طرفی دریافت چربی رژیم غذایی یک رفتار بسیار مهم در سلامتی فرد است. بنابراین هدف از انجام این مطالعه تعیین رابطه بین سازه‌های الگوی فرا نظریه‌ای با دریافت چربی غذایی در زنان میانسال مبتلا به چاقی یا اضافه وزن ساکن شهر شازند- استان مرکزی است.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه مقطعی توصیفی- تحلیلی ۱۱۴ زن ۳۰-۵۹ ساله مبتلا به چاقی یا اضافه وزن به روش تصادفی وارد مطالعه شدند. اطلاعات مربوط به دریافت‌های غذایی از طریق ۳ یادآمد ۲۴ ساعته ی خوراک، اطلاعات سازه‌های الگوی فرا نظریه‌ای برای کاهش دریافت چربی از طریق پرسشنامه اعتبار سنجی شده سازه‌ها و اطلاعات مربوط به میزان فعالیت بدنی افراد از طریق پرسشنامه بین المللی فعالیت بدنی جمع آوری شد. تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۰ انجام گرفت. از آزمون آنالیز واریانس یک طرفه برای بررسی متغیرهای کمی با توزیع نرمال و از آزمون کروسکال والیس برای متغیرهای غیر نرمال استفاده شد. همچنین جهت تعیین وجود و شدت روابط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و اسپیرمن استفاده شد.

یافته‌ها: ۱۳/۲٪ از شرکت کنندگان مطالعه در مرحله پیش تفکر، ۱۸/۴٪ در مرحله تفکر، ۳۲/۵٪ در مرحله آمادگی، ۱۰/۵٪ در مرحله عمل و ۲۵/۴٪ در مرحله نگهداری قرار داشتند. دریافت چربی کل، کلسترول، اسیدهای چرب اشباع، کل انرژی و درصد انرژی حاصل از چربی با پیشرفت در مرحله تغییر به طور معنی‌داری کاهش یافت ($p<0/01$). بین دریافت چربی کل، کلسترول و اسید چرب اشباع با مرحله تغییر همبستگی معکوس و معنی‌داری وجود داشت ($r>0/4$). بین دریافت چربی کل، اسید چرب اشباع و کل انرژی با میانگین نمره خودکارآمدی همبستگی معکوس و معنی‌داری وجود داشت ($r>0/24$). همچنین بین دریافت چربی کل، کلسترول، PUFA، اسید چرب اشباع و کل انرژی دریافتی روزانه با نمره فرآیندهای رفتاری همبستگی معکوس معنی‌دار وجود داشت ($r>0/3$).

نتیجه‌گیری: درک و شناخت رفتار مصرف چربی و عوامل مؤثر بر آن می‌تواند به اصلاح الگوی مصرف چربی و در نتیجه کاهش شیوع بیماری‌های مرتبط با آن در جامعه کمک کند.

واژگان کلیدی: الگوی فرا نظریه‌ای، دریافت چربی، خودکارآمدی، موازنه ی تصمیم‌گیری، فرآیندهای تغییر، چاقی

• مقدمه

برخی از سرطان‌ها مرتبط است، یکی از راهکارهای مهم پیشگیری و مدیریت چاقی و دیگر بیماری‌های مزمن غیر واگیر اصلاح الگوی مصرف چربی است (۴). مصرف غذاهای چرب به این دلیل مشکل ساز است که این غذاها چگالی انرژی بالاتری دارند و از طرفی طعم و مزه مطلوب تری برای مصرف کننده دارند که باعث مصرف بیش از اندازه آنها می‌شود (۵). مطالعات نشان داده اند که در ایران سهم کل چربی دریافتی و اسیدهای چرب اشباع به ترتیب ۲۶ و ۹/۵ درصد از

چاقی و اضافه وزن به عنوان شرایطی تعریف می‌شود که در آن تجمع چربی اضافی در بدن ممکن است باعث اختلال در سلامتی شود (۱). چاقی یکی از مهم ترین تهدیدهای سلامتی است که شیوع آن روز به روز در جهان افزایش می‌یابد (۲). مطالعات نشان داده اند که بیشتر از ۵۰٪ بزرگسالان ایرانی مبتلا به چاقی یا اضافه وزن هستند (۳). از آنجا که مصرف غذاهای پر چرب با ابتلا به بسیاری از بیماری‌های مزمن مانند دیابت، چاقی، بیماری‌های قلبی و

مرحله تغییر فرد پیشرفت می‌کند، دریافت چربی رژیم غذایی و موانع درک شده فرد کاهش یافته، خودکارآمدی و مزایای تغییر رفتار افزایش می‌یابد (۱۶، ۱۷). با توجه به اینکه دریافت چربی رژیم غذایی رفتاری است که تغییر آن وابسته به بسیاری عوامل فردی و اجتماعی است، و با توجه به اینکه تا کنون بسیاری از مطالعات مداخله‌ای خارجی از الگوی فرانظریه‌ای برای کاهش دریافت چربی بهره گرفته‌اند (۱۸، ۱۹)، به نظر می‌رسد بررسی مرحله تغییر در افراد ایرانی برای کاهش دریافت چربی و ارتباط بین سازه‌های الگو با دریافت چربی ضروری است زیرا به شناخت بهتر این رفتار در جامعه‌ی ایرانی و طراحی برنامه‌های مؤثر برای کاهش دریافت چربی و در نتیجه کاهش شیوع چاقی و بیماری‌های مزمن کمک قابل توجهی می‌کند. بنابراین هدف از انجام این مطالعه تعیین رابطه بین سازه‌های الگوی فرا نظریه‌ای با دریافت چربی غذایی در زنان میانسال مبتلا به چاقی یا اضافه وزن ساکن شهر شازند- استان مرکزی است. از آنجا که مصرف غذاهای پر چرب با چاقی مرتبط است (۴)، و با توجه به اینکه شیوع چاقی در زنان بیشتر از مردان (۲۰) و در میانسالان بیشتر از سایر گروه‌های سنی است (۲۱)، همچنین نظر به نقش مهم زنان در برنامه‌ریزی غذایی خانوارها (۲۲)، زنان میانسال به عنوان گروه هدف برای این مطالعه انتخاب شدند.

• مواد و روش‌ها

نمونه مورد مطالعه: در این مطالعه مقطعی (از نوع توصیفی-تحلیلی)، ۱۱۴ زن مبتلا به اضافه وزن یا چاقی (نمایه توده بدنی مساوی و بیشتر از 25 kg/m^2) بین سنین ۵۹-۳۰ ساله به طور تصادفی انتخاب شدند. حجم نمونه با استفاده از فرمول
$$n = \left(\frac{Z_{1-\frac{\alpha}{2}} + Z_{1-\beta}}{\frac{1}{2} \ln \left(\frac{1+p}{1-p} \right)} \right)^2 + 3$$
 و با در نظر گرفتن سطح اطمینان ۹۵٪ و توان ۸۰٪ و با در نظر گرفتن ضریب همبستگی مورد انتظار ۰/۲۶ بین مرحله تغییر رفتار و درصد انرژی حاصل از چربی محاسبه شد. معیارهای ورود به مطالعه داشتن حداقل سواد خواندن و نوشتن، سکونت در منطقه‌ی مورد بررسی در شهر شازند، برخورداری از سلامت جسمی و روانی و تمایل به همکاری در مطالعه بود. همچنین افرادی که در طی ۱ سال گذشته در کلاس‌های آموزش تغذیه شرکت کرده بودند، افرادی که از رژیم غذایی خاصی پیروی می‌کردند، مصرف کنندگان داروهای شیمیایی کاهش وزن و یا داروهای مؤثر بر چربی خون، زنان باردار یا شیرده و ورزشکاران حرفه‌ای وارد مطالعه نشدند. در شهر شازند ۴ پایگاه بهداشتی شهری وجود دارد که از این بین، پایگاه‌های شماره ۱ و ۴ برای نمونه‌ی

کل انرژی است (۶). بیشتر غذاهای مصرف شده در ایران مقدار زیادی چربی، اسیدهای چرب اشباع و ترانس دارد و در مقایسه‌ای که در سال ۲۰۱۰ انجام شد، در میان ۲۰ کشور، ایران رتبه‌ی سوم را از نظر دریافت چربی ترانس داشت (۷). شواهد نشان می‌دهند که مداخله‌های تغییر رفتار برای اصلاح رژیم غذایی اثرات متوسطی داشته‌اند (۸) و استفاده از نظریه‌های تغییر رفتار این مداخلات را بسیار کارآمدتر می‌کنند (۹). این نظریه‌ها و الگوها روی عوامل مرتبط با رفتارهای سلامتی تمرکز کرده و به شناسایی فرآیند تغییر رفتار کمک می‌کنند و پتانسیل زیادی برای افزایش بازده مداخلات تغذیه‌ای دارند (۱۰). الگوی فرانظریه‌ای یکی از رایج‌ترین الگوهای مورد استفاده برای تغییر رفتارهای تغذیه‌ای و فعالیت بدنی است (۱۰). این الگو که مدل مراحل تغییر نیز نامیده می‌شود اولین بار توسط پروچسکا و دی کلمنته ارائه شد (۱۱). این الگو ادعا می‌کند تغییر رفتار فرآیندی است که در طول زمان اتفاق می‌افتد و طی این فرآیند شخص از ۵ مرحله عبور می‌کند: مرحله پیش تفکر، مرحله‌ای که فرد برنامه و تصمیمی برای تغییر رفتار در ۶ ماه آینده ندارد، مرحله تفکر، که فرد قصد دارد رفتارش را طی ۶ ماه آینده تغییر دهد، مرحله آمادگی، مرحله‌ای که قصد فرد برای تغییر رفتار جدی‌تر است و می‌خواهد طی یک ماه آینده آن را تغییر دهد، مرحله عمل، وقتی که فرد در طی ۶ ماه گذشته رفتارش را تغییر داده است، و مرحله نگهداری، مرحله‌ای که فرد بیش از ۶ ماه است که رفتارش را تغییر داده و برای جلوگیری از بازگشت به مراحل قبل تلاش می‌کند (۱۱، ۱۲). ساختار الگوی فرا نظریه‌ای علاوه بر مراحل تغییر دارای ۳ سازه‌ی دیگر است: ۱- خودکارآمدی به معنی اعتماد فرد به توانایی خودش، برای پایبندی و تعهد به رفتاری که تغییر داده، در موقعیت‌های احساسی مختلف است (۱۳)؛ ۲- موازنه تصمیم‌گیری به معنی برقراری یک تعادل بین مزایا و موانع تغییر رفتار در ذهن فرد است. اگر این تعادل به سمت مزایای تغییر رفتار باشد، می‌تواند فرد را به سمت تغییر رفتار سوق دهد (۱۴)؛ ۳- بر اساس الگوی فرا نظریه‌ای، فارغ از نوع رفتاری که فرد قصد تغییر آن را دارد، ۱۰ فرآیند مختلف وجود دارد که فرآیندهای تغییر یا فرآیندهای تجربی نامیده می‌شوند و تغییر رفتار را تسهیل می‌کنند که خود شامل دو بخش فرآیندهای شناختی و رفتاری است (۱۵). مطالعات نشان داده‌اند که میزان دریافت چربی، موانع و مزایای کاهش دریافت چربی و خودکارآمدی به طور معنی‌داری با مرحله تغییر افراد برای کاهش دریافت چربی ارتباط دارد. به گونه‌ای که هر چه

شد. این پرسش نامه در سال ۱۹۹۷ طراحی شده (۲۴) و در سال ۲۰۱۱ در ایران ترجمه و اعتبار سنجی شده است (۲۵). در این پرسش نامه زمان انجام فعالیت‌های بدنی در مدت ۱ هفته گذشته از فرد پرسیده می‌شود و مقدار فعالیت بدنی بر حسب معادل متابولیکی MET (Metabolic Equivalent) محاسبه می‌گردد. بر اساس این پرسش نامه افراد به ۳ دسته غیر فعال، کمی فعال و فعال تقسیم‌بندی می‌شوند (۲۶).

د- ارزیابی سازه‌های الگوی فرانظریه‌ای: پرسشنامه سازه‌های الگوی فرانظریه‌ای برای کاهش دریافت چربی غذایی (۲۷، ۲۸) شامل ۴ بخش است: الف) بخش مرحله تغییر که شامل ۱ سوال ۵ گزینه‌ای با عنوان «آیا به طور معمول از خوردن غذاهای چرب و چربی خودداری می‌کنید؟» است که افراد با توجه به گزینه‌ای که انتخاب می‌کردند (۱- بله، بیش از ۶ ماه است که از خوردن چربی و غذاهای چرب خودداری می‌کنم؛ ۲- بله اما کمتر از ۶ ماه است که از خوردن چربی و غذاهای چرب خودداری می‌کنم؛ ۳- خیر، اما قصد دارم در یک ماه آینده نسبت به کاهش دادن چربی مصرفی ام اقدام کنم؛ ۴- خیر اما قصد دارم در ۶ ماه آینده برای کاهش دادن چربی مصرفی ام اقدام کنم؛ ۵- خیر و قصد ندارم در شش ماه آینده برای کاهش دادن چربی مصرفی ام اقدام کنم) در یکی از ۵ مرحله تغییر رفتار قرار می‌گرفتند. سپس برای تعیین مرحله تغییر «واقعی» افراد یادآمد خوراک ۳ روزه تجزیه و تحلیل شد و میزان دریافت چربی و انرژی کل محاسبه شد. افرادی که در پرسشنامه مراحل تغییر مرحله عمل یا نگهداری را انتخاب کرده بودند در صورتی که میزان دریافت چربی در آنها بیشتر از ۳۰ درصد کل انرژی دریافتی روزانه بود، نتیجه‌گیری می‌شد که این افراد در واقع در مرحله عمل و نگهداری نیستند و با توجه به سوالات ضمیمه‌ی پرسش نامه در یکی از ۳ مرحله اول قرار می‌گرفتند. به این ترتیب علاوه بر قصد، رفتار افراد در مورد مصرف غذای کم چرب نیز مورد بررسی قرار می‌گرفت. سپس افراد بر اساس مرحله تغییر واقعی خود در یکی از ۵ گروه پیش تفکر، تفکر، آمادگی، عمل یا نگهداری قرار گرفتند. ب) بخش خودکارآمدی برای کاهش دریافت چربی غذایی که شامل ۱۳ سوال ۵ گزینه‌ای است که با مقیاس لیکرت امتیاز دهی می‌شود و دامنه‌ی امتیاز آن از ۱۳ تا ۶۵ است (به این معنی که حداقل نمره فرد برای خودکارآمدی ۱۳ و حداکثر نمره ۶۵ است، ج) بخش موازنه‌ی تصمیم‌گیری برای کاهش دریافت چربی غذایی، که شامل ۵ سوال مربوط به مزایا و ۷ سوال مربوط به موانع است و دامنه‌ی آن از ۴- تا ۴+ است. د) بخش فرایندهای تغییر، که

مورد نظر انتخاب شدند. علت انتخاب این دو پایگاه این بود که در مرکز شهر هستند، جمعیت تحت پوشش هر دو از نظر اقتصادی- اجتماعی تقریباً در یک سطح هستند و نمونه‌ای از وضعیت کل مردم این شهر نیز می‌باشند. در حالی که پایگاه شماره ۲ و ۳ در منطقه‌ای از شهر وجود دارند که از نظر اقتصادی- اجتماعی با میانگین جمعیت کمی فاصله دارند. به این ترتیب ۵۷ نفر از افراد واجد شرایط از پایگاه شهری شماره ۱ و ۵۷ نفر از پایگاه شماره ۴ به طور تصادفی انتخاب شده و وارد مطالعه شدند.

فرآیند جمع‌آوری اطلاعات: داده‌های این مطالعه در دی ماه ۹۶ جمع‌آوری شد این پژوهش در کمیته اخلاق انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور با کد اخلاق ۲۳۵ (IR.SBMU.NNFTRI.REC.235) به تصویب رسیده است و تمامی موارد اخلاقی در جمع‌آوری داده‌ها رعایت شده است. پس از انتخاب نمونه‌ها و توضیح اهداف مطالعه برای آنها، رضایت نامه کتبی حضور در مطالعه از شرکت کنندگان گرفته شد. سپس اطلاعات مورد نظر از این ۱۱۴ نفر توسط کارشناس تغذیه جمع‌آوری شد. این اطلاعات به صورت تکمیل پرسش نامه از طریق مصاحبه‌ی رو در رو با جمعیت مورد مطالعه صورت گرفت. پرسش نامه‌ها شامل پرسشنامه اطلاعات عمومی، ۳ یادآمد غذایی ۲۴ ساعته، پرسشنامه بین المللی فعالیت بدنی و پرسشنامه سازه‌های الگوی فرانظریه‌ای بود. همچنین قد و وزن و محیط دور کمر افراد اندازه‌گیری شده و نمایه توده بدنی آنها محاسبه شد.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

الف- ارزیابی اطلاعات عمومی: داده‌های جمعیتی- اجتماعی با استفاده از پرسشنامه اطلاعات عمومی و از طریق مصاحبه جمع‌آوری شد.

ب- ارزیابی مصرف مواد غذایی: برای ارزیابی مصرف چربی و کل انرژی توسط شرکت کنندگان، پرسش نامه‌های یادآمد غذایی ۲۴ ساعته برای دو روز وسط هفته و ۱ روز آخر هفته (مجموعاً ۳ روز) به روش مصاحبه چهره به چهره توسط کارشناس تغذیه تکمیل شد. از فرد شرکت کننده خواسته می‌شد که همه‌ی مواد خوراکی که در ۲۴ ساعت گذشته مصرف کرده بود به یاد آورد و بیان کند. سپس داده‌های دریافت غذایی این ۳ روز با استفاده از مقیاس‌های خانگی به گرم تبدیل شد (۲۳).

ج- ارزیابی میزان فعالیت بدنی: برای این منظور از پرسش نامه معتبر بین المللی فعالیت بدنی (IPAQ International Physical Activity Questionnaire) استفاده

یادآمد غذایی با استفاده از نرم افزار Nutritionist 4 تجزیه و تحلیل شد و مقادیر دریافت چربی و انرژی محاسبه شد.

• یافته‌ها

در این مطالعه ۱۱۴ زن میانسال با میانگین سنی ۳۹/۴ (±۶/۶) و میانگین نمایه توده بدنی ۳۱/۲ (±۳/۹) حضور داشتند. توزیع ویژگی‌های فردی افراد مورد مطالعه به تفکیک مرحله تغییر در جدول ۱ نشان داده شده است. اکثر شرکت کننده‌ها در محدوده سنی ۳۰-۴۰ سال، متأهل، دارای تحصیلات متوسطه و خانه دار بودند. فراوانی مطلق و نسبی افراد مورد مطالعه در مراحل تغییر رفتار کاهش مصرف چربی به شرح زیر است: مرحله پیش تفکر ۱۵ نفر (۱۳/۲٪)، مرحله تفکر ۲۱ نفر (۱۸/۴٪)، مرحله آمادگی ۳۷ نفر (۳۲/۵٪)، مرحله عمل ۱۲ نفر (۱۰/۵٪) و مرحله نگهداری ۲۹ نفر (۲۵/۴٪). ویژگی‌های فردی در مراحل مختلف تغییر رفتار با استفاده از آزمون کای مربع تفاوت معنی‌داری نداشتند اما بین میزان فعالیت بدنی و مرحله تغییر رفتار کاهش مصرف چربی ارتباط معنی‌داری وجود داشت ($p=0/01$).

شامل ۲۸ سوال مربوط به فرآیندهای شناختی و ۱۹ سوال مربوط به فرآیندهای رفتاری است و دامنه‌ی امتیاز هر دو از ۱۰ تا ۵۰ است. پرسشنامه سازه‌های الگوی فرانظریه‌ای برای کاهش دریافت چربی غذایی قبلاً در زنان تهرانی اعتبار سنجی و استفاده شده است (۲۹).

تجزیه و تحلیل آماری: تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ انجام گرفت و $P<0/05$ معنی‌دار در نظر گرفته شد. جهت بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. برای بررسی ارتباط بین متغیرهای کیفی از آزمون chi-square استفاده شد. در مورد متغیرهای کمی، داده‌ها با استفاده از تحلیل واریانس یک طرفه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. از آزمون‌های تعقیبی Tukey و Games-Howell برای تعیین معنی‌داری بین گروه‌های تغییر رفتار استفاده شد. در صورتی که داده‌های کمی توزیع نرمال نداشتند نیز با آزمون کروسکال-والیس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. جهت تعیین وجود و شدت روابط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون برای متغیرهای کمی نرمال و ضریب همبستگی اسپیرمن برای متغیرهای کیفی و کمی غیرنرمال استفاده شد. داده‌های

جدول ۱. توزیع ویژگی‌های فردی افراد مورد مطالعه بر حسب مرحله تغییر رفتار

متغیر	مرحله تغییر	پیش تفکر تعداد (%)	تفکر تعداد (%)	آمادگی تعداد (%)	عمل تعداد (%)	نگهداری تعداد (%)	P-value
سن	۳۰-۴۰ سال	۹ (۶۰)	۱۲ (۵۷/۱)	۲۳ (۶۲/۲)	۶ (۵۰)	۱۳ (۴۴/۸)	۰/۴۷
	۴۱-۵۰ سال	۳ (۲۰)	۷ (۳۳/۳)	۱۲ (۳۲/۴)	۶ (۵۰)	۱۳ (۴۴/۸)	
	۵۱-۶۰ سال	۳ (۲۰)	۲ (۹/۵)	۲ (۵/۴)	۰	۳ (۱۰/۴)	
وضعیت تاهل	مجرد	۳ (۲۰)	۴ (۱۹)	۴ (۱۰/۸)	۱ (۸/۳)	۱ (۳/۵)	۰/۸۵
	متاهل	۹ (۶۰)	۱۶ (۷۶/۲)	۳۱ (۸۳/۸)	۱۱ (۹۱/۷)	۲۵ (۸۶/۲)	
	بیوه/مطلقه	۳ (۲۰)	۱ (۴/۸)	۲ (۵/۴)	۰	۳ (۱۰/۳)	
میزان تحصیلات	ابتدایی	۶ (۴۰)	۱۱ (۵۲/۴)	۵ (۱۳/۵)	۳ (۲۵)	۸ (۲۷/۶)	۰/۵۹
	راهنمایی	۴ (۲۶/۷)	۳ (۱۴/۳)	۷ (۱۸/۹)	۲ (۱۶/۷)	۴ (۱۳/۸)	
	متوسطه و دیپلم	۳ (۲۰)	۶ (۲۸/۶)	۲۰ (۵۴/۱)	۴ (۳۳/۳)	۱۲ (۴۱/۴)	
	دانشگاهی	۲ (۱۳/۳)	۱ (۴/۷)	۵ (۱۳/۵)	۳ (۲۵)	۵ (۱۷/۲)	
وضعیت اشتغال	بیکار یا خانه دار	۱۲ (۸۰)	۱۷ (۸۱)	۲۶ (۷۰/۳)	۷ (۵۸/۳)	۲۱ (۷۲/۴)	۰/۳۴
	شغل رتبه ۱	۰	۰	۰	۱ (۸/۳)	۰	
	شغل رتبه ۲	۰	۰	۳ (۸/۱)	۱ (۸/۳)	۴ (۱۳/۸)	
	شغل رتبه ۳	۳ (۲۰)	۴ (۱۹)	۶ (۱۶/۲)	۳ (۲۵)	۴ (۱۳/۸)	
	بازنشسته	۰	۰	۲ (۵/۴)	۰	۰	
فعالیت بدنی	غیر فعال	۶ (۴۰)	۶ (۲۸/۶)	۰	۳ (۲۵)	۴ (۱۳/۸)	۰/۰۱
	کمی فعال	۵ (۳۳/۳)	۱۰ (۴۷/۶)	۲۸ (۷۵/۷)	۷ (۵۸/۳)	۲۰ (۶۹)	
	فعال	۴ (۲۶/۷)	۵ (۲۳/۸)	۹ (۲۴/۳)	۲ (۱۶/۷)	۵ (۱۷/۲)	
	کل	۱۵ (۱۳/۲)	۲۱ (۱۸/۴)	۳۷ (۳۲/۵)	۱۲ (۱۰/۵)	۲۹ (۲۵/۴)	

دریافت چربی و شاخص‌های تن سنجی در مراحل مختلف تغییر

جدول ۳ میانگین دریافت چربی و انرژی و میانگین شاخص‌های تن سنجی را در افراد مورد مطالعه به تفکیک مرحله تغییر نشان می‌دهد. بین میانگین دریافت چربی کل و مرحله تغییر ارتباط معنی‌داری وجود داشت به طوری که افراد در مراحل آمادگی، عمل و نگهداری به طور معنی‌داری نسبت به افراد مرحله پیش تفکر چربی کمتری مصرف می‌کردند ($p < 0.001$). همچنین درصد انرژی دریافتی از چربی در افراد مرحله نگهداری به طور معنی‌داری نسبت به افراد مرحله آمادگی کمتر بود ($p = 0.01$). در مورد دریافت کلسترول، اسیدهای چرب اشباع و کل انرژی دریافتی روزانه بین مراحل مختلف تغییر تفاوت معنی‌داری وجود داشت. در مورد شاخص‌های تن سنجی تفاوت بین مراحل تغییر معنی‌دار نبود.

جدول ۲ میانگین نمره سازه‌های الگوی فرا نظریه‌ای به تفکیک مرحله تغییر در افراد مورد مطالعه را نشان می‌دهد. میانگین نمره خودکارآمدی در مراحل مختلف تغییر رفتار تفاوت معنی‌دار داشت و با پیشرفت در مراحل تغییر این نمره بیشتر شد. میانگین نمره مزایای تغییر رفتار در مراحل مختلف تغییر تفاوت معنی‌داری نداشت اما میانگین نمره موانع با پیشرفت در مراحل تغییر به طور معنی‌داری کاهش یافت. میانگین نمره موازنه‌ی تصمیم‌گیری نیز در مراحل مختلف تفاوت معنی‌دار داشت. میانگین نمره فرآیندهای شناختی و رفتاری، در مراحل مختلف تغییر رفتار تفاوت معنی‌دار داشت که این تفاوت در مورد فرآیندهای رفتاری مشخص‌تر بود. با استفاده از آزمون‌های تعقیبی بررسی شد که تفاوت‌های معنی‌دار بین کدام یک از مراحل تغییر وجود دارد که با بالانویس‌های یکسان در جدول ۲ مشخص شده‌اند.

جدول ۲. میانگین و (انحراف معیار) نمره سازه‌های الگوی فرا نظریه‌ای به تفکیک مرحله تغییر

مرحله تغییر	پیش تفکر	تفکر	آمادگی	عمل	نگهداری	p-value
میانگین (انحراف معیار)						
نمره سازه						
خودکارآمدی	۳۵ ^{abcd} (۸/۲)	۴۴/۸ ^a (۹/۲)	۴۷/۱ ^b (۸/۹)	۴۸/۳ ^c (۸/۴)	۴۷/۵ ^d (۷/۷)	<0.001
مزایای کاهش مصرف چربی	۱۶ (۳/۶)	۱۵/۸ (۴/۹)	۱۷ (۳/۷)	۱۵ (۲/۵)	۱۵/۹ (۳/۳)	0.4
موانع کاهش مصرف چربی	۲۲ ^{abc} (۵/۴)	۱۸ (۶/۴)	۱۴/۳ ^a (۴/۳)	۱۳/۷ ^b (۳/۵)	۱۴/۴ ^c (۴/۳)	<0.001
موازنه‌ی تصمیم‌گیری	۰/۰۵ ^{abc} (۰/۱)	۰/۰۶۳ ^d (۰/۹۱)	۱/۴ ^{ad} (۰/۷۹)	۱ ^b (۰/۷۹)	۱/۱ ^c (۰/۶۱)	0.02
فرآیندهای شناختی	۱۸ ^{ab} (۲/۸)	۱۹/۴ (۳/۱)	۲۱/۳ ^a (۲/۷)	۱۸/۵ (۳/۶)	۲۰/۶ ^b (۲/۶)	0.01
فرآیندهای رفتاری	۹/۳ ^{abcd} (۲/۳)	۱۸/۷ ^a (۳/۹)	۲۰/۳ ^b (۳/۵)	۱۹/۵ ^c (۳/۵)	۲۰/۳ ^d (۲/۵)	<0.001

بالانویس‌های یکسان بین مراحل تغییر نشان دهنده‌ی تفاوت معنی‌دار بین آن دو مرحله است.
(Games-Howell Post Hoc) در تمامی متغیرها استفاده شده است.

جدول ۳. میانگین و (انحراف معیار) دریافت‌های غذایی و شاخص‌های تن سنجی در افراد مورد مطالعه به تفکیک مرحله تغییر رفتار

مرحله تغییر	پیش تفکر	تفکر	آمادگی	عمل	نگهداری	p-value
میانگین (انحراف معیار)						
چربی کل (gr)*	۸۹/۶ ^{abc} (۵/۷)	۷۱/۵ (۲۸/۳)	۶۳/۳ ^a (۲۰/۷)	۵۲/۸ ^b (۱۸)	۵۷ ^c (۲۰/۱)	<0.001
اسید چرب ترانس (gr)*	۱/۷ (۰/۱۷)	۱/۸ (۰/۹۳)	۲ (۱/۴)	۲/۱ (۱/۱)	۱/۶ (۱/۷)	0.01
کلسترول (mg)*	۲۱۳/۹ ^{abc} (۳۹/۱)	۱۶۸/۲ ^d (۷۹/۸)	۱۳۹ ^a (۴۹/۵)	۱۲۵/۳ ^b (۳۷/۸)	۱۱۳/۷ ^{cd} (۴۰/۷)	<0.001
PUFA (gr)*	۱۴/۲ (۲/۲)	۱۵/۹ (۸)	۱۳/۶ (۴/۲)	۱۱/۶ (۳/۴)	۱۳/۹ (۷/۳)	0.06
MUFA (gr)**	۲۲/۹ (۱۱/۶)	۳۲/۸ (۱۷/۳)	۲۷ (۹/۶)	۲۲/۷ (۹/۱)	۲۴/۷ (۱۰/۵)	0.06
اسید چرب اشباع (gr)*	۲۶/۸ ^{abc} (۵/۲)	۲۱ (۸/۴)	۱۷/۳ ^a (۵/۵)	۱۷/۷ ^b (۸)	۱۶/۱ ^c (۵)	<0.001
کل انرژی دریافتی روزانه (kcal)*	۲۷۱۳/۴ ^{abcd} (۲۴۲/۲)	۲۱۱۹/۵ ^a (۷۲۱/۷)	۱۸۸۴/۵ ^b (۵۰۳/۳)	۱۷۰۹/۸ ^c (۵۴۵/۴)	۱۹۳۵/۳ ^d (۵۰۶/۵)	<0.001
انرژی دریافتی از چربی (درصد از انرژی کل)**	۳۰ (۲/۴)	۲۹/۹ (۵)	۳۰ ^a (۵/۱)	۲۷/۸ (۴/۳)	۲۶/۴ ^a (۴/۵)	0.01
وزن (kg)**	۸۷/۸ (۵/۳)	۸۳/۸ (۱۰/۹)	۸۰/۶ (۱۱/۹)	۸۵/۳ (۱۷/۲)	۸۰/۵ (۱۲/۳)	0.24
نمایه توده بدنی (kg/m ²)*	۳۰/۹ (۱/۸)	۳۱/۲ (۴/۱)	۳۱/۱ (۳/۷)	۳۲/۶ (۶)	۳۱ (۴/۱)	0.87
محیط دور کمر (cm)**	۱۰۷/۷ (۵/۲)	۱۰۶/۷ (۸/۲)	۱۰۴/۱ (۹/۳)	۱۰۲/۸ (۱۵/۵)	۱۰۳/۵ (۱۱)	0.54

بالانویس‌های یکسان بین مراحل تغییر نشان دهنده‌ی تفاوت معنی‌دار بین آن دو مرحله است.

Games-Howell Post Hoc *

Tukey HSD Post Hoc **

جدول ۴ همبستگی دریافت چربی و انرژی را با سازه‌های الگوی فرا نظریه‌ای نشان می‌دهد. مرحله تغییر با دریافت چربی کل، کلسترول، اسید چرب اشباع، PUFA، انرژی دریافتی روزانه و درصد انرژی دریافتی از همبستگی معکوس و معنی‌دار داشت که میزان همبستگی با دریافت چربی کل، کلسترول و اسید چرب اشباع از همه قوی تر بود ($r = -0/4$). دریافت چربی کل، اسید چرب اشباع و کل انرژی روزانه با میانگین نمره خودکارآمدی همبستگی معکوس و معنی‌داری داشت (به ترتیب $-0/25$ ، $-0/27$ ، $-0/3$). همبستگی دریافت انواع چربی و انرژی با نمره موازنه‌ی تصمیم‌گیری و با نمره فرآیندهای شناختی اگر چه در بعضی موارد معنی‌دار بود اما همبستگی ضعیفی داشت (جدول ۴). دریافت چربی کل بیشتر از همه با فرآیندهای رفتاری همبستگی داشت و هرچه نمره فرآیندهای رفتاری بیشتر شد دریافت چربی کاهش یافت ($r = -0/4$). همچنین دریافت کلسترول، اسیدهای چرب غیر اشباع با چند پیوند دوگانه، اسید چرب اشباع و کل انرژی دریافتی روزانه با نمره فرآیندهای رفتاری همبستگی معکوس معنی‌دار داشت. انرژی دریافتی روزانه با موانع تغییر رفتار همبستگی مثبت معنی‌دار داشت به این معنا که با بیشتر شدن نمره موانع تغییر رفتار دریافت انرژی روزانه نیز بیشتر شد ($r = 0/35$).

• بحث

این مطالعه نشان داد که ۶۴٪ از افراد مورد مطالعه در مراحل غیر فعال کاهش دریافت چربی (یعنی مراحل پیش تفکر، تفکر و آمادگی) و ۳۶٪ در مراحل فعال (یعنی عمل و نگهداری) قرار دارند. این نتیجه همسو با نتایج مطالعات قبل است که نشان دادند بیشتر افراد برای کاهش دریافت چربی غذای آمادگی لازم را ندارند (۱۹، ۳۰). در مطالعه

Finckenor و همکاران توزیع افراد در مراحل تغییر کاهش مصرف چربی دقیقاً مانند مطالعه حاضر بود به طوری که ۶۴٪ افراد در مراحل غیر فعال و ۳۶٪ در مراحل فعال بودند (۱۹). و در یک مطالعه دیگر ۷۷٪ از افراد در مراحل غیر فعال و ۳۳٪ در مراحل فعال کاهش دریافت چربی بودند (۳۰). اما در مطالعه ای دیگر، برعکس مطالعه ما، تعداد افراد مراحل فعال بیشتر از افراد مراحل غیر فعال بود به گونه ای که ۸۹٪ از افراد در مراحل فعال و ۱۱٪ در مراحل غیر فعال دریافت چربی بودند (۳۱)، همچنین در یک مطالعه دیگر تعداد افراد مراحل فعال و غیر فعال تقریباً با هم برابر بود (۳۲) که این تفاوت ممکن است ناشی از تفاوت در ویژگی‌های افراد مورد مطالعه باشد. در مطالعه حاضر نمره خودکارآمدی و موازنه‌ی تصمیم‌گیری در افراد مراحل عمل و نگهداری به طور معنی‌داری در مقایسه با افراد مراحل پیش تفکر، تفکر و آمادگی بیشتر بود. مشاهدات کریم زاده و همکاران (۲۹)، Hoke و همکاران (۳۳)،ounpuu و همکاران (۳۴) نیز نشان داد که نمره خودکارآمدی و موازنه‌ی تصمیم‌گیری با پیشرفت در مراحل تغییر افزایش می‌یابد. سازه‌ی خودکارآمدی در بسیاری از الگوها و تئوری‌های تغییر رفتار استفاده شده است (۳۵)، یک دلیل مهم این امر کارایی این سازه در تسهیل تغییر رفتار برای افراد است (۳۶). مطالعات قبلی نشان داده اند که خودکارآمدی مؤثرترین عنصر برای تغییر رفتارهای سلامتی است (۳۵). همچنین یک مطالعه نشان داد که خودکارآمدی نقش مهمی در پیشگیری از بازگشت افراد به مراحل اولیه‌ی تغییر رفتار بازی می‌کند (۳۷). به طور کلی، خودکارآمدی شاخصه‌ی مهمی برای تغییر رفتارهای سلامتی است و می‌تواند باعث افزایش یا کاهش انگیزه‌ی فرد برای تغییر رفتار شود (۳۸).

جدول ۴. همبستگی دریافت چربی و انرژی با سازه‌های الگوی فرا نظریه‌ای

متغیر	سازه	مرحله تغییر (p-value) r	خودکارآمدی (p-value) r	مزایا (p-value) r	موانع (p-value) r	موازنه تصمیم‌گیری (p-value) r	فرآیندهای شناختی (p-value) r	فرآیندهای رفتاری (p-value) r
چربی کل (gr)		$<0/001$ - $0/42$	$0/007$ - $0/25$	$0/06$ - $0/17$	$0/01$ - $0/23$	$0/29$ - $0/09$	$0/01$ - $0/22$	$<0/001$ - $0/41$
اسید چرب ترانس (gr)		$0/1$ - $0/15$	$0/26$ - $0/10$	$0/01$ - $0/22$	$0/03$ - $0/20$	$0/77$ - $0/02$	$0/08$ - $0/16$	$0/06$ - $0/17$
کلسترول (mg)		$<0/001$ - $0/47$	$0/04$ - $0/18$	$0/55$ - $0/05$	$0/21$ - $0/11$	$0/09$ - $0/15$	$0/01$ - $0/23$	$<0/001$ - $0/31$
PUFA (gr)		$0/01$ - $0/21$	$0/06$ - $0/17$	$0/18$ - $0/12$	$0/24$ - $0/11$	$0/59$ - $0/05$	$0/05$ - $0/18$	$<0/001$ - $0/31$
MUFA (gr)		$0/5$ - $0/05$	$0/91$ - $0/01$	$0/51$ - $0/06$	$0/50$ - $0/06$	$0/67$ - $0/04$	$0/89$ - $0/01$	$0/57$ - $0/05$
اسید چرب اشباع (gr)		$<0/001$ - $0/4$	$0/03$ - $0/27$	$0/14$ - $0/13$	$0/03$ - $0/27$	$0/09$ - $0/15$	$0/04$ - $0/26$	$<0/001$ - $0/35$
کل انرژی دریافتی روزانه (kcal)		$<0/001$ - $0/33$	$0/01$ - $0/30$	$0/09$ - $0/24$	$<0/001$ - $0/35$	$0/08$ - $0/16$	$0/02$ - $0/21$	$<0/001$ - $0/42$
انرژی دریافتی از چربی (درصد از انرژی کل)		$0/04$ - $0/3$	$0/8$ - $0/02$	$0/71$ - $0/03$	$0/37$ - $0/08$	$0/23$ - $0/11$	$0/52$ - $0/06$	$0/08$ - $0/16$

کریم زاده (۲۹) نیز در مطالعه خود همبستگی قوی و معنی داری بین درصد انرژی حاصل از چربی با مرحله تغییر مشاهده کرد ($r=0/9$). همچنین در مطالعه حاضر بین دریافت چربی کل و خودکارآمدی همبستگی معکوس معنی داری وجود داشت. به طوری که با پیشرفت افراد در مراحل تغییر و افزایش نمره خودکارآمدی، دریافت چربی در آنان کاهش یافت. در مطالعه Linde و همکاران همبستگی متوسطی بین دریافت چربی و خودکارآمدی در مورد رفتارهای خوردن وجود داشت (۴۳). همچنین یک مطالعه دیگر نشان داد بین خودکارآمدی رژیم غذایی و درصد انرژی دریافتی از چربی رابطه معکوس و معنی داری وجود دارد و تغییر در درصد انرژی حاصل از چربی در طول زمان با تغییرات خودکارآمدی مرتبط است (۴۴).

در مطالعه حاضر بین دریافت چربی کل و نمره فرآیندهای رفتاری همبستگی معکوس معناداری وجود داشت. چنین رابطه ای قبلاً نیز در یک مطالعه بین دریافت چربی و فرآیندهای رفتاری دیده شد (۴۵)، همچنین در این مطالعه مانند مطالعه ما، بین دریافت چربی و فرآیندهای شناختی نیز همبستگی معنی داری وجود داشت. مطالعات معدودی نشان داده اند که فرآیندهای تغییر باعث انتقال افراد از یک مرحله تغییر به مرحله پیشرفته تر می شوند (۴۶)، با این حال بیشتر مطالعات این سازه ی الگو را نادیده می گیرند و تمرکز خود را بر سایر سازه ها، مخصوصاً سازه ی مراحل تغییر می گذارند (۴۵). مطالعه حاضر از معدود مطالعاتی است که به بررسی همه ی سازه های الگو در ارتباط با دریافت چربی غذایی پرداخته است. تعیین مرحله تغییر افراد بعد از مشخص شدن میزان چربی دریافتی آنان، شناخت موانع و تسهیل کننده های تصمیم گیری برای کاهش مصرف چربی در زنان و فراهم کردن امکان طراحی آموزش مناسب با هر مرحله از تغییر رفتار از دیگر نقاط قوت این مطالعه است. در اختیار نداشتن برنامه ی آنالیز غذایی کاملاً منطبق با غذاهای ایرانی، سوگیری های مرتبط با ارزیابی غذا از طریق یادآمد ۲۴ ساعته خوراک و طولانی بودن پرسشنامه سازه های الگو و در نتیجه خسته کننده بودن آن برای شرکت کنندگان از محدودیت های مطالعه است.

به طور کلی نتایج این مطالعه نشان داد بیشتر افراد از نظر رفتار کاهش دریافت چربی غذایی در مراحل پیش تفکر، تفکر و آمادگی قرار دارند. با پیشرفت در مراحل تغییر، مرحله به مرحله نمره خودکارآمدی در افراد افزایش و دریافت چربی و انرژی کاهش می یابد. همچنین ارتباط معنی داری بین نمره

در این مطالعه با پیشرفت در مراحل تغییر نمره فرآیندهای شناختی و رفتاری، هر دو، به طور معنی داری افزایش یافت اما این افزایش در مورد نمره فرآیندهای رفتاری بیشتر بود که دلیل آن تفاوت زیاد نمره فرآیندهای رفتاری در افراد مرحله پیش تفکر با افراد دیگر مراحل بود. به عبارت دیگر، در افراد مراحل اولیه ی تغییر، چون قصد افراد هنوز به رفتار منجر نشده است، افراد خیلی از فرآیندهای رفتاری استفاده نمی کنند، که این موضوع در مورد افراد مرحله پیش تفکر که حتی قصد تغییر رفتار را هم ندارند، بیشتر است و در آنها نمره فرآیندهای رفتاری خیلی پایین تر از سایر افراد است (۳۹). در بیشتر مطالعات قبلی مانند مطالعه کریم زاده و همکاران (۲۹) و Hoke و همکاران (۳۳) نیز با پیشرفت در مراحل تغییر رفتار، افراد هم از فرآیندهای شناختی و هم از فرآیندهای رفتاری بیشتر استفاده می کردند.

این مطالعه نشان داد که دریافت چربی کل، کلسترول، اسیدهای چرب اشباع، انرژی روزانه و درصد انرژی دریافتی از چربی با پیشرفت در مراحل تغییر به طور معنی داری کاهش می یابد. میانگین درصد انرژی حاصل از چربی در افراد مرحله آخر ۳/۵٪ کمتر از افراد مرحله اول بود (۲۶/۴٪ در مرحله نگهداری در مقایسه با ۳۰٪ در مرحله پیش تفکر). روند کاهش چربی دریافتی با نزدیک شدن به مراحل انتهایی تغییر رفتار در چند مطالعه دیگر نیز دیده شده است، به طوری که در یک مطالعه تفاوت بین درصد انرژی دریافتی از چربی از مرحله اول تا آخر ۷٪ (۳۴)، در یک مطالعه دیگر ۸٪ (۴۰) و در یک مطالعه دیگر ۳٪ (۴۱) بود. همچنین نتایج مطالعه ما سازگار با نتایج یک مطالعه است که نشان داد با پیشرفت در مراحل تغییر دریافت چربی کل، درصد انرژی حاصل از چربی و چربی اشباع به طور معنی داری کاهش می یابد (۴۲). در مطالعه کریم زاده (۲۹) نیز با پیشرفت در مراحل تغییر میانگین درصد انرژی دریافتی از چربی به طور معنی داری کاهش یافت اما در مورد دریافت اسیدهای چرب اشباع و کل انرژی روزانه نتایج آن مانند مطالعه حاضر نبود و روند کاهش دریافت با پیشرفت در مراحل تغییر مشاهده نشد. شاید دلیل این تفاوت این باشد که در مطالعه کریم زاده افراد مورد مطالعه بیماران مبتلا به دیابت نوع ۲ بودند و همین عامل سبب می شود که افراد به خاطر بیماری خود دریافت چربی اشباع و انرژی رژیم غذایی را کاهش داده باشند و به این ترتیب تفاوت افراد مراحل مختلف زیاد نباشد. در مطالعه حاضر بین دریافت چربی کل و درصد انرژی دریافتی از چربی با مرحله تغییر همبستگی معکوس و معنی داری وجود داشت.

این مطالعه می‌توان به درک و شناخت بهتری از رفتار مصرف چربی در زنان دچار اضافه وزن یا چاقی رسید، عوامل مؤثر بر این رفتار، موانع و تسهیل کننده‌های تغییر رفتار، و عوامل مؤثر در بازگشت یا پیشرفت افراد در مراحل تغییر را دریافت و با استفاده از آنها به طراحی استراتژی‌های مناسب برای اصلاح الگوی مصرف چربی و کاهش شیوع چاقی و بیماری‌های مزمن پرداخت. پیشنهاد می‌شود یک برنامه ی ارتقا سلامت جامعه محور بر اساس الگوی فرا نظریه‌ای جهت اصلاح الگوی مصرف چربی در زنان طراحی و اجرا شود.

موازنه ی تصمیم گیری و فرآیندهای تغییر با مراحل تغییر وجود دارد. همچنین همبستگی معکوس دریافت چربی کل، کلسترول، اسید چرب اشباع با مراحل تغییر، همبستگی معکوس دریافت چربی کل، کلسترول، اسید چرب اشباع و انرژی روزانه با فرآیندهای رفتاری و همبستگی معکوس دریافت چربی کل، اسید چرب اشباع و کل انرژی دریافتی با خودکارآمدی از دیگر یافته‌های مهم این مطالعه است. این مطالعه تنها مطالعه در کشور است که به تعیین رابطه بین تمام سازه‌های الگوی فرا نظریه‌ای با دریافت چربی غذایی در زنان مبتلا به اضافه وزن و چاقی می‌پردازد. با توجه به نتایج

• References

- World Health Organization. Fact sheet. Obesity and overweight. 2020. URL: www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight. [accessed 14 January 2020].
- Tuah NA, Amiel C, Qureshi S, Car J, Kaur B, Majeed A. Transtheoretical model for dietary and physical exercise modification in weight loss management for overweight and obese adults. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2011; (10).
- Janghorbani M, Amini M, Willett WC, Mehdi Gouya M, Delavari A, Alikhani S, et al. First nationwide survey of prevalence of overweight, underweight, and abdominal obesity in Iranian adults. *Obesity* 2007; 15(11): 2797-808.
- United States Department of Agriculture (USDA). *Macronutrients and Healthful Diets*. URL: www.nal.usda.gov/sites/default/files/fnic_uploads//769-879.pdf. Accessed IN 2020.
- Riccardi G, Giacco R, Rivellese AA. Dietary fat, insulin sensitivity and the metabolic syndrome. *Clinical Nutrition* 2004; 23(4): 447-456.
- Heidari Z, Feizi A, Azadbakht L, Mohammadifard N, Maghroun M, Sarrafzadegan N. Usual energy and macronutrient intakes in a large sample of Iranian middle-aged and elderly populations. *Nutrition & Dietetics* 2019; 76(2): 174-183.
- World Health Organization. Cutting into trans fat consumption in Iran. URL: <http://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/cutting-into-trans-fat-consumption-in-iran/>. Nov 2018.
- Brunner E, White I, Thorogood M, Bristow A, Curle D, Marmot M. Can dietary interventions change diet and cardiovascular risk factors? A meta-analysis of randomized controlled trials. *Am J Public Health* 1997; 87: 1415-22.
- Noar SM, Benac C, Harris M. Does tailoring matter?. Metaanalytic review of tailored print health behavior change interventions. *Psychol Bull* 2007; 133: 673-93.
- Finck Barboza C, Monteiro SM, Barradas SC, Sarmiento OL, Rios P, Ramirez A, et al. Physical activity nutrition and behavior change in Latin America: a systematic review. *Glob Health Promot* 2013; 20(4 Suppl): 65-81.
- Prochaska JO, DiClemente CC. Stages and processes of self-change of smoking: toward an integrative model of change. *J Consult Clin Psychol* 1983; 51(3): 390-5.
- DiClemente CC, Prochaska JO, Fairhurst SK, Velicer WF, Velasquez MM, Rossi JS. The process of smoking cessation: an analysis of precontemplation, contemplation, and preparation stages of change. *Journal of consulting and clinical psychology* 1991; 59(2): 295.
- Bandura A. Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review* 1977; 84(2): 191.
- Rossi SR, Greene GW, Rossi JS, Plummer BA, Benisovich SV, Keller S, et al. Validation of decisional balance and situational temptations measures for dietary fat reduction in a large school-based population of adolescents. *Eating behaviors* 2001; 2(1): 1-18.
- Henry H, Reimer K, Smith C, Reicks M. Associations of decisional balance, processes of change, and self-efficacy with stages of change for increased fruit and vegetable intake among low-income, African-American mothers. *Journal of the American Dietetic Association* 2006; 106(6): 841-849.
- Tassell N, Flett R. Stages of change for fruit and vegetable intake and dietary fat modification in Maori women: Some relationships with body attitudes and eating behaviors. *New Zealand J Psychol* 2005; 34: 28-34.
- Plotnikoff R, Hotz S, Johnson S, Hansen J, Birkett N, Leonard L, et al. Readiness to Shop for Low-Fat Foods: A Population Study. *J Am Diet Assoc* 2009; 109(8): 1392-7.
- Brick LAD, Yang S, Harlow LL, Redding CA, Prochaska JO. Longitudinal analysis of intervention effects on temptations and stages of change for dietary fat using parallel process latent growth modeling. *J health psychol* 2019; 24(5): 572-585.
- Finckenor M, Byrd-Bredbenner C. Nutrition Intervention Group Program based on Preaction-stage-oriented Change Processes of the Transtheoretical Model Promotes Long-term Reduction in Dietary Fat Intake. *J Am Diet Assoc* 2000; 100(3): 335-342.
- Wolongevicz DM, Zhu L, Pencina MJ, Kimokoti RW, Newby PK, D'Agostino RB, et al. Diet quality and obesity

- in women: the Framingham Nutrition Studies. *Br J Nutr*. 2010; 103(8): 1223-9.
21. Agha alinejad H, Gharakhanlou R, Farzad B, Bayati M. Norms of anthropometric, body composition measures and prevalence of overweight and obesity in urban populations of Iran. *J Shahrekord Univ Med Sci* 2014; 15(6): 18-27. [in Persian].
 22. shirani S, khosravi A, ansari R, shahrokhi S, sajadi F, kelishadi R. Effect of one-years intervention on the knowledge and practice of nutrition in the community (public) center area of Iran. *J Shahrekord Univ Med Sci* 1999; 1 (3) :84-96. [in Persian].
 23. Ghaffarpour M, Houshiar-Rad A, Kianfar H. The manual for household measures, cooking yields factors and edible portion of food. Tehran: Keshavarzi Press; 1999. [in Persian].
 24. Craig CL, Marshall AL, Sjöström M, Bauman AE, Booth ML, Ainsworth BE, et al. International physical activity questionnaire: 12-country reliability and validity. *Med Sci Sports Exerc* 2003; 35: 1381-95.
 25. Vasheghani-Farahani A, Tahmasbi M, Asheri H, Ashraf H, Nedjat S, Kordi R. The Persian, last 7-day, long form of the International Physical Activity Questionnaire: translation and validation study. *Asian J Sports Med* 2011; 2(2): 106-16.
 26. Guidelines for Data Processing and Analysis of the International Physical Activity Questionnaire - Short and Long Forms. 2005 Available at: <http://www.ipaq.ki.se>. Access date: Jan 11, 2010.
 27. Greene GW, Rossi SR, Reed GR, Willey C, Prochaska JO. Stages of change for reducing dietary fat to 30% of energy or less. *J Am Diet Assoc* 1994; 94(10): 1105-10.
 28. Ounpuu S. methodological cosideration for application of the transtheoretical model to dietary fat reduction. (PhD thesis). University of Guelph, Canada 1995.
 29. Karimzadeh A. Investigating the relationship between constructs of the Transtheoretical Model and the percentage of energy intake from fat and blood lipid profile in type 2 diabetic patients. [dissertation]. Tehran: Shahid Beheshti University of Medical Sciences. Faculty of Nutrition Sciences and Food Technology; 2012 [in Persian].
 30. Frenn M, Malin S. Diet and exercise in low- income culturally diverse middle school students. *Public Health Nursing* 2003; 20(5): 361-368.
 31. de Freitas PP, de Menezes MC, dos Santos LC, Pimenta AM, Ferreira AVM, Lopes ACS. The transtheoretical model is an effective weight management intervention: a randomized controlled trial. *BMC Public Health* 2020; 20: 1-12.
 32. de Menezes MC, Mingoti SA, de Deus Mendonça R, Lopes ACS. Mistaken perception of lipid intake and its effects: a randomized trial. *BMC nutrition* 2017; 3(1): 77.
 33. Hoke M, Timmerman G. Transtheoretical Model: Potential Usefulness with Overweight Rural Mexican American Women. *Hispanic Health Care International* 2011; 9(1).
 34. Ounpuu S, Woolcott DM, Greene GW. Defining stage of change for lower-fat eating. *J Am Diet Assoc* 2000; 100(6): 674-9.
 35. Menti D, Limbert C, Lyrakos G. Investigating the effectiveness of theory-based interventions for improving treatment adherence of patients with type 2 Diabetes Mellitus: A systematic review of Randomised Controlled Clinical Trials. *Journal of Health and Social Sciences* 2019.
 36. Borhaninejad V, Iranpour A, Shati M, Tahami AN, Yousefzadeh G, Fadayevatan R. Predictors of self-care among the elderly with diabetes type 2: Using Social Cognitive Theory. *Diabetes & Metabolic Syndrome: Clinical Research & Reviews* 2017; 11(3): 163-166.
 37. Yusufov M, Paiva AL, Redding CA, Lipschitz JM, Gokbayrak NS, Greene G, ET AL. Fat reduction efforts: A 24-month longitudinal comparison of a large sample of maintainers, relapsers, and non-changers. *Health promotion practice* 2016; 17(1): 116-126.
 38. Selçuk- Tosun A, Zincir H. The effect of a transtheoretical model-based motivational interview on self- efficacy, metabolic control, and health behaviour in adults with type 2 diabetes mellitus: A randomized controlled trial. *International journal of nursing practice* 2019; 25(4): e12742.
 39. Glanz K, Rimer KB, Viswanath K. Health behavior and health education: theory, research, and practice. 4th ED. San Francisco: Jossey-Bass 2008; 97-121.
 40. Frame CJ, Green CG, Herr DG, Myers JE, Taylor ML. The stages of change for dietary fat and fruit and vegetable intake of patients at the outset of a cardiac rehabilitation program. *American Journal of Health Promotion* 2001; 15(6): 405-413.
 41. Nasser R, Cook SL, Dorsch KD, Haennel RG. Comparison of two nutrition education approaches to reduce dietary fat intake and serum lipids reveals registered dietitians are effective at disseminating information regardless of the educational approach. *J Am Diet Assoc* 2006; 106(6): 850-859.
 42. Armitage CJ & Conner M. Efficacy of a minimal intervention to reduce fat intake. *Social science & medicine* 2001; 52(10): 1517-1524.
 43. Linde JA, Rothman AJ, Baldwin AS, Jeffery RW. The impact of self-efficacy on behavior change and weight change among overweight participants in a weight loss trial. *Health Psychology* 2006; 25(3): 282.
 44. Wingo BC, Desmond RA, Brantley P, Appel L, Svetkey L, Stevens VJ, et al. Self-efficacy as a predictor of weight change and behavior change in the PREMIER trial. *Journal of nutrition education and behavior* 2013; 45(4): 314-321.
 45. Armitage CJ. Can variables from the transtheoretical model predict dietary change? *Journal of behavioral medicine* 2010; 33(4): 264-273.
 46. Prochaska JO, DiClemente CC, Velicer WF, Ginpil S, Norcross JC. Predicting change in smoking status for self-changers. *Addictive Behaviors* 1985; 10: 395-406.

Determining the Relationship Between the Transtheoretical Model Constructs and Dietary Fat intake in Obese or Overweight Middle-aged Women

Gordali M¹, Bazhan M ^{*2}

1- MSc Student in Nutrition Sciences, Faculty of Nutrition Sciences and Food Technology, National Nutrition, and Food Technology Research Institute, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

2- *Corresponding author: Ph.D. in Nutrition Sciences, Department of Community Nutrition, Faculty of Nutrition Sciences and Food Technology, National Nutrition, and Food Technology Research Institute, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Email marjanbazhan@sbm.ac.ir

Received 12 Aug, 2020

Accepted 19 Oct, 2020

Background and Objectives: Transtheoretical model is one of the most widely used models of behavior changes that helps identify health behaviors. Dietary fat intake is an important behavior in a human health. The objective of this study was to determining the relationship between the transtheoretical model constructs and dietary fat intake in obese or overweight middle-aged women living in Shazand City, Markazi Province, Iran.

Materials & Methods: In this descriptive-analytical cross-sectional study, 114 middle-aged women with obesity or overweight randomly participated. Collected data included three 1-day dietary recalls, validated questionnaire of transtheoretical model constructs and international physical activity questionnaires. Statistical analysis of data was carried out using SPSS Software v.20. One-way ANOVA was used for the analysis of quantitative variables with normal distribution and Kruskal-Wallis for non-parametric variables. Moreover, Pearson and Spearman correlation coefficient was used to show existence and intensity of relationships between the variables.

Results: Overall, 13.2% of the participants were in the pre-contemplation, 18.4% in contemplation, 32.5% in preparation, 10.5% in action and 25.4% in maintenance stages. Intakes of total fat, cholesterol, saturated fatty acids, total energy intake and proportion of energy from fats decreased significantly with progress in the stage of change ($p < 0.01$). Significant inverse correlations were seen between the intakes of total fat, cholesterol and saturated fatty acids with the stage of change ($r > 0.4$). Significant inverse correlations were also seen between the intakes of total fat, saturated fatty acids and total energy with the self-efficacy score ($r > 0.24$). Furthermore, significant inverse correlations were reported between the intakes of total fat, cholesterol, poly-unsaturated fatty acids, saturated fatty acids and total energy intake with the score of behavioral processes ($r > 0.3$).

Conclusion: Understanding of fat consumption behaviors and their affecting factors can help improve patterns of fat consumption and thus decrease prevalence of the associated diseases in society.

Keywords: Transtheoretical model, Fat intake, Self-efficacy, Decisional balance, Processes of change, Obesity